

С Т Н О В И Щ Е

от доц. д-р Цветан Кулевски

за публична защита на дисертационен труд на тема:

РЕТОРИЧЕСКИ ПОГЛЕД ВЪРХУ НЕВЕРБАЛНАТА КОМУНИКАЦИЯ КАТО ЗНАЧИМ КОМПОНЕНТ НА ПРАВАТА И ОБРАТНА ВРЪЗКА МЕЖДУ УЧИТЕЛ И УЧЕНИЦИ

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.3 Философия (Невербална комуникация в реториката), съгласно Заповед РД 38 – 123 / 19.02.2019 година

на Ася Тоник Алексиева

Научен ръководител: проф. д.ф.н. Величко Руменчев

Представеният за становище дисертационен труд е с общ обем от 249 страници, в който са цитирани 210 литературни източника. Според докторантката темата за *невербалната комуникация в класната стая* е недобре изследван в България. Децата се учат чрез общуване, а невербалната комуникация представлява голяма част от него.

За *обект* на анализа са залегнали *невербалните средства*, използвани в „*правата*“ и „*обратна*“ връзка между учителя и учениците. А *предмет* на анализа е изследването на *ролята на несловесните канали* за общуване. *Целта* на авторката е да проучи въздействието на невербалната комуникация в класната стая и да открие теоретичните основи в тази област, за да могат да се идентифицират ефективни техники за влияние.

Поставените от докторантката *задачи* обещаваат в процеса на анализа да се направи *обзор и анализ* на класически и модерни емпирични изследвания в сферата на реториката, комуникацията и психологията, с оглед развитието на невербалната комуникация в училищна среда. На тази

основа да се изведат базови понятия на категориално-понятийния апарат, необходим за изследване на невербалната комуникация в класна стая.

Изследователският въпрос на разработката е да се определи степента на наличие на невербална комуникация в класната стая и как тя се използва в процеса на обучението. *Работната теза* на авторката е, че невербалната комуникация е неотделима част от процеса на общуване в класната стая, която играе съществена роля в образователния процес.

В първата част на дисертацията е представен и обстойно анализиран процесът на общуването в класната стая. Отделено е внимание на редица характеристики на фигурата на учителя като основно звено в процеса на общуването и неговата роля за протичане на ефективна комуникация с учениците. Описан е набора на невербални послания, които учителят адресира към ученическата аудитория. Авторката прави извод, че много от учителите имат невербално поведение, което влошава нормалното общуване и комуникация с учениците.

Приносен момент в текста е разглеждането на *учителя и като оратор*. Тук се имат предвид, взаимствани от Квинтилиан: тонът на речта, интонацията, паузите, жестовете, мимиките, погледа, позата, стойката и движението на тялото. Един голям *проблем*, който авторката отбелязва, е липсата на интерес към определени учебни предмети. Причината за това е, че учителят се ръководи от външно заложи програми.

Учениците са разгледани като много специфична аудитория. Описана е класната стая като контекст със специфична ситуация и дискурс при общуването. Проследена е ролята на отделните компоненти на класната стая, които „отключват“ процеса на комуникацията.

Втората част е посветена на комуникативните способности и умения на учителя от реторическа гледна точка. Отделено е много място за анализ на „правата“ и „обратна“ връзка в процеса на комуникацията на учителя с учениците. Авторката представя *три комуникативни модела*: линейни, транзакционни и интерактивни. Комуникативният процес е анализиран на *две равнища за анализ*: съдържателно и процесуално. И от тази гледна точка е операционализирана невербалната комуникация.

Авторката прави *верен извод*, че процеса на обучение е твърде благодатен за невербална комуникация. Все по-често се наблюдава *дислексия*, речеви затруднения у учениците, както и поведенчески затруднения, които се характеризират с дефицит на внимание и хиперактивност.

Третата част на дисертацията е посветена на *модалностите* в невербалната комуникация. Наблегнато е на въздействащото влияние на външния вид на учителя, неговото облекло и аксесоари, които създават първо впечатление в процеса на комуникацията с учениците. Набляга се и на двигателната модалност: лицевите изражения, погледа, различните видове жестикулация, позата на учителя и т.н.

Много подробно са анализирани и *параезиковите модалности*: гласа, мелодиката, тембъра, интонацията, сила, темп, паузи и ритъм на гласа. Докторантката е дала редица примери в подкрепа на теоретичните постановки и констатации, които *променят контекста* на посланието.

В последната, четвърта част на работата, е изследвана невербалната комуникация в класната стая. Проследена е ролята на обратната връзка в процеса на комуникация и особеното ѝ проявление в невербалната комуникация. Изброени са *четири подхода* за изследване на невербалната комуникация в класната стая.

Накрая авторката прави извод, че вербалната и невербална комуникация се намират в *неделимо единство*. Най-често *речта* предава съдържанието, а *невербалното* загатва смисъла в процеса на обучение.

Авторката е предложила своя *оригинална дефиниция* за „*входяща*“ и „*изходяща*“ обратна връзка. Направила е редица изводи и препоръки за бъдещата работа на учителите в сферата на невербалната комуникация.

САНОВИЩЕ: Предложената работа добре представя ролята и мястото на невербалната комуникация в процеса на общуване в класна стая. Основната теза е доказана. Направените изводи и препоръки ще са полезни за бъдещата работа на учителите. По време на публичната защита *ще гласувам „ЗА“ присъждане* на степента „*доктор*“ на Ася Алексиева.

05.05.2019 г.

Становище от: **доц. д-р Цетан Кулевски**